

Der Sahara begynner

Av tannlege Johnny Grøthe

Et lite vannoppkomme med palmer omkring. Noen kameler og deres drivere. Dette er det typiske bildet av en oase, slik vi forestiller oss det. Men oaser kan være store, svært store. Det er Nefta et eksempel på, denne oasebyen med tusenvis av daddelpalmer der Sahara begynner lengst sør i Tunisia.

Vi har kjørt flere mil på en molovei over den store saltsjøen, Chott el Djerid (Palme-landets saltsjø), da fast land igjen dukker opp omkring oss. Et kort stopp på veien over saltsjøen overbeviste oss om at det ikke var trygt å gå ut på salt-skorpa selv om lokalkjente bruker den som arena for vindsurfing. Heller ikke så vi noen luftspeiling som området er kjent for.

Egentlig var det ikke meningen at vi skulle kjøre over saltsjøen; vi hadde bestilt flybilletter fra Djerba, en øy utenfor det sørlige Tunisia nær grensen til Libya og som etter definisjonen også er en oase, men flyavgangen ble kansellert og derfor leide vi en drosje til å kjøre oss de tretti-førti milene. Vi hadde ikke nok tid til leiebil tur/retur for vi hadde bestilt flybilletter kort tid

etterpå fra Tozeur, nabobyen til Nefta, til vårt faste ferie-tilholdssted i Tunisia, Hammamet.

Og bilturen blir en fin opplevelse gjennom varierte landskap, oasebyer og steppelandskap. Nesten sammenhengende saltsjøer, som opprinnelig var en havbuket i en forsenkning dannet av jordplateforskyvninger 1,5 millioner år siden, deler Tunisia nesten helt over på midten. Deler av området ligger under havnivå.

Underveis på kjøreturen mot Nefta blir passene våre nøye gjennomgått fra første til siste side på de mange veikontrollpostene, men kontrollene skjer vennlig og noe nysgjerrig; norske pass er ikke hverdagskost på disse trakter. Bevæpningen hos veipolitiet bli stadig tyngre etter hvert som vi nærmer oss grensen mot Algerie, pistoler i beltet blir til maskinpistoler over skulderen.

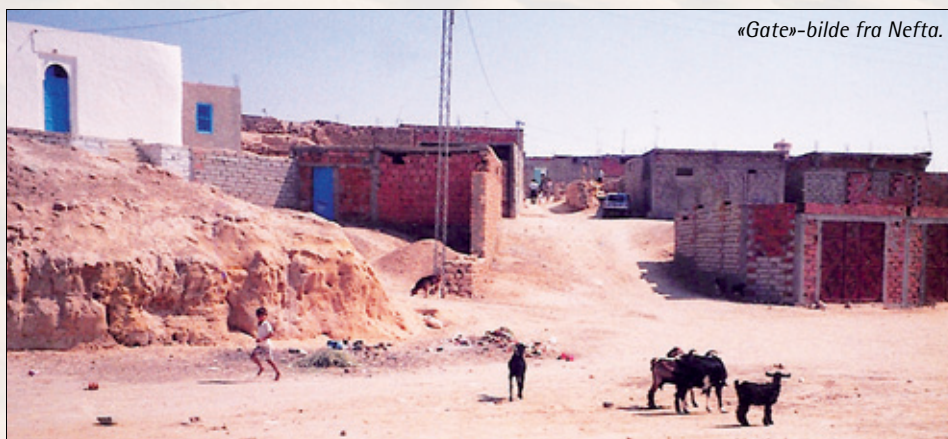
SAHARA OVERTAR • Nefta dukker opp som en klynge sand- og støvfylte små landsbyer knyttet sammen av de mange palmelundene. Landsbyene har et pittoresk og fascinerende folkeliv – akkurat slik som vi tenker oss et urørt

og genuint ørkenmiljø, med glade og lekende barn mellom geitene og hestekjerrene i gaten, med sortkleddede slørtildekkede kvinner – og menn som nyter sitt slaraffenliv rundt kafebordet på veiskulderen. Lave hus har ofte buede tak som dekke over gårdsrom, det gir tunnelformede svale gangveier beskyttet fra den brennende solen. Ukjente lyder og lukter virker pirrende på nordiske sanser vidåpne for de nye inntrykkene.

Nå er vi så langt sør som vi kan komme med «vanlige» framkomstmidler i den provinsen som de gamle romerne kalte Ifrika. Skal vi dra lengre mot sør, må vi bruke firehjuls-trekkere med redusert lufttrykk i dekkene for bedre «veigrep» i sanden – eller kameler – for nå overtar Sahara for fullt med sine sanddyner.

Nefta-oasen dekker 900 hektar og inneholder 400 000 daddelpalmer som produserer dadler i 124 kvaliteter, best og mest kjent er Deglat en nour, en utsøkt kvalitet som bare vokser i dette området. Og i skyggen av palmene dyrkes det eksotiske frukter som ferskner, bananer, granatepler, aprikoser og appelsiner, foruten grønnsaker av mange slag. Hest og kjerre er framkomstmidlet, og oasen er inndelt i teiger som dyrkes som selvstendige enheter med primitive redskaper av de enkelte eierne. I alt bor det 15 000 inn-

«Gate»-bilde fra Nefta.

Den store saltsjøen virker uendelig stor og ugjestmild.

byggere i Nefta, men ingen bor inne i selve palmelundene.

SVENSKTALENDE HOTELLDIREKTØR • Vårt hotell, Hotel la Rose Nefta, ser unnselig ut fra utsiden, men inne åpenbarer det seg en fin hage med et imponerende svømmebasseng som frister i en dagtemperatur på bortimot 40 grader i skyggen. Langveisfarende gjester som kommer som vi gjør – utenom organiserte gruppereisende – byr på en utfordring for hotellpersonalet, men vi får et utsøkt fint rom ved siden av hotelldirektørens leilighet. Direktøren viser seg å kunne snakke utmerket svensk etter at han i flere år samarbeidet i reiselivsbransjen med Spies. Men direktøren er bekymret for Neftas fremtid; mens oasen i uminnelige tider har sprutet opp 1 000 liter vann i sekundet, er mengden sterkt redusert de siste årene. Og stadig må det borres nye brønner, dypere og dypere, opp til 1 000 meters dyp for å hente opp grunnvann, og vannet blir stadig mer saltholdig av innsig fra saltsjøen så direktøren ser for seg et skrekkebilde om at overlevelsesmulighetene i Nefta etter hvert blir svært vanskelige.

INN I OASEN • Vi leier oss en hest med vogn og kusk for å ta en kjøretur

Hest og kjerre er det beste transportmidlet i oasen.

inn i oasens palmelunder. Det er som å bli satt tilbake i en lengst forgangen tid. Ikke bare er kjøredoningen som fra fjerne tider, selv om hjulene er gamle bilhjul, også de mange eierne av oasteigene hører liksom hjemme i fortiden der de hakker i jorden med sine primitive redskaper. Noe slikt som en traktor synes å tilhøre en annen verdensdel. Men tilfredse og hyggelige er de som arbeider med jorda i de små teigene der de roper «hei» til oss på et for oss fremmed språk. De kommer løpende med frisk frukt som vi pliktskyldigst, men også takknemlig, må si mange takk til og spise mens de spør om det smaker. I det hele tatt virker de så gjestfrie og hyggelige at vi som reserverte og noe overraskede nordboere lett kan bli mistenksomme. Vi er ikke vant til slik raushet og glede. Men imøtekommenheten er ekte, vi må bare innse at det er vi som er den tapende part i medmenneskelighet.

Kusken ber oss om å overta tømene, så her langt inne i en palmelund i Saharas ørkenoase kommer to norske turister kjørende på en hestevogn med en araber som passasjer. Men noen vanskelighet med navigeringen er det ikke, hovedveien går i en sløyfe rundt inne i oasen. Og freden som hersker inne i en slik oase, og luktene av varm sand, frukter og grønnsaker må opple-

ves for å forstås, dette sitter i lenge etter at kjøreturen er ferdig. De gir gode minner når de kan gjenkalles i erindringen i kalde vintermånedene i Norge.

Vel ute av palmelunden tar vi en spasertur i det som er en gate, men den minner mer om en opptråkket veistump i sanden og med hus tilfeldig plassert der det har falt noen inn å sette opp et skur eller et beskjedent byggverk. Og et av skurene viser seg å være en slags kiosk med frukt, drikke og sjokolade, eller heller drops, for sjokoladen smelter i varmen. Og godterier liker barn her som andre steder; før vi i det hele tatt kan ane hvor de kommer fra, blir vi omringet av barn som ber om caramel, de henvender seg til oss fremmede på fransk, for fransk kan alle – obligatorisk som det er som første fremmedspråk i skolen.

RELIGIØST SENTER • En retning av islam, sufismen, står særlig sterkt i Nefta som er det religiøse senter i Bled el Djerid (Palmelandet). Sufismen er navnet på mystikken innen islam, en tankeretning som søker å nå en umiddelbar erkjennelse eller opplevelse av den høyeste virkelighet – det vil si det guddommelige, altså en Gud. Sufismen oppsto som asketisk bevegelse i Irak på 600- og 700-tallet og er

Svømmebassenget på Hotel la Rose Nefta var deilig svalende i 40 graders varme. Den tette skogen bakenfor er palmer.

i Tunisia oppblandet med pre-islamisk tradisjon fra berberkulturen. Sufismen begynte som en inderliggjørelse av islam via bønner, gudshengivenhet og forsakelse med vekt på frykt for Allahs dom. Navnet har sufismen fra det arabiske ordet suf som betyr ull og er betegnelsen på den enkle ullkappen som de første islamske asketene bar.

Sufismen kom i et motsetningsforhold til ortodoks islam alt på et tidlig stadium. Motsetningene førte til forfølgelse og henretting av flere sufier med henvisning til blasfemittaler. De ortodokse mente at det ikke kunne være noen kjærlighet mellom Gud og mennesket fordi det bare kan være kjærlighet mellom likemenn. Sufiene derimot mente å ha et direkte forhold til Allah via sine ekstatiske opplevelser, basert på kjærlighet til Gud og en union med Gud. Sufismen har skapt en mengde poesi på mange språk, dessuten andaktspreget dans (sufirotasjon) og mye musikk.

Regionale varianter av sufismen ble forfektet av «hellige» menn som ofte dannet egne brorskap med undervisning av disipler. Slike hellige menn ble forbundet med tallrike mirakler, og dette førte til at slike menn ble erklært helgener og deres gravmæler (mara-

bouter) ble gjenstand for pilgrimsvalfarter. Slike hellige menn ble brukt som meklere i konflikter som ofte oppsto mellom nomadiske stammer og fastboende i oasene. I Nefta er det 24 moskeer og over 100 marabouter. De siste omfattes med ærefrykt og er spredt over hele Nefta by og de mindre oasene omkring.

INGEN TANNLEGE • Men hva med tannleger og tannbehandling på et slikt sted. Vi leter forgjeves etter skilt som kan lede oss til en tannlege, men det finnes ikke en eneste praktiserende tannlege i Nefta. Men helt uten hjelp når tannverken kommer, er likevel innbyggerne ikke, de kan få hjelp på det lokale sykehuset. Den behandlingen de kan få, er avhengig av hvilket personell sykehuset har. På slike avsideliggende steder som Nefta blir det bare incisjoner av absesser og uttrekninger. Skal de få behandling utover det, må nærmeste by med privatpraktiserende tannleger oppsøkes. Men behandling er dyrt og står langt nede på prioriteringslisten. Likevel – og til tross for liten forståelse for tannhelse – er der forbausende fine tannsett å se på barn og unge, mens eldre ofte kan mangle både en og flere tenner.

På større steder og i byer kan sykehusene tilby mer avansert tannbe-

handling, både av konserverende og protetisk art. Men ventelistene er lange, både fordi behandlingen på sykehusene er subsidert og fordi visse offentlig ansatte har fortrinnsrett. Men noe bilde av sykehuset i Nefta kan vi ikke ta hverken utenfra eller inni, det er strengt forbudt å ta bilder av offentlige bygninger, ser vi hus med tunisiske flagg på er de som regel offentlige.

LIKANDES LAND OG FOLK • Tunisia er et land det er lett å bli glad i, og menneskene der er vennlige, åpne og hyggelige enten du møter dem i basaren, på markedsplassen eller i en turistserviceinstitusjon. Flere steder i Tunisia er det overraskende mange som skjønner og snakker noe skandinaviske. Hoteller finnes i alle kategorier, og i de mange nye turistområdene bygget opp de siste årene er det all mulig komfort om det ønskes. Landet er vel det mest vestligorienterte på de sørlige middelhavstrendene. Det er lett å reise i Tunisia både med bil, fly og tog, og veiskiltingen er god, likeledes veistandarden. Litt lokalkunnskap må du ha for å finne fram, men den er lett å hente fram, og du trenger mindre av den her enn den du må ha når du i Oslo kommer vestfra på Store ringvei og må vite at du skal velge Sinsen og Økern for å finne veien til Sverige.

Det sørlige Tunisia kan by på mange interessante og spennende opplevelser som utfluktsmål fra kjente turistdestinasjoner lenger nord i landet, Nefta er bare ett av dem. Det genuint fremmedartede dukker opp som perler på en snor i et spennende landskap som stadig overrasker og imponerer. Opplevelsene ligger bare og venter på nye besøkende.